

„VADUOTOJAI” IR BLAKĖS

Vilys Bražėnas

Kodėl mažiau kalbama apie pirmąją, negu apie antrąją sovietinę okupaciją? Dalinai, žinoma, todėl, kad mažai yra tokių, kurie ją gerai prisimena. Tačiau svarbiausia todėl, kad kairieji tokias kalbas slopina. Komunistams pirmoji nepatogi, nes ji aiškiai duria pirštą į jų bičiulystę su naciais. O antrąją okupaciją, anot jų, jie Lietuvą išvadavo nuo fašistų. Tik negali paaiškinti, kodėl tas „vadavimas“ užtruko net 50 metų? Kai kas, atrodo, jiems trunka ilgiau.

1990 m. birželį įvyko amerikiečių ir sovietų konferencija apie „novoje myšlenoje“ (naują mąstymą) Majami, Floridoje. Joje dalyvavo 15 Kremliaus atstovų, vadovaujamų Gorbačiovo vyriausio patarėjo Georgij Arbatov. Gavau progos po jo kalbos pašaipiai paklausti: kodėl sovietams truko tik dvi-tris dienas okupuoti Lietuvą, o dabar reikia penkių metų išvesti okupacinę kariuomenę? Dėl publikos juoko sumišęs Arbatovas atkirto: „Tai tik įrodo, kad lengviau kraštą okupuoti, negu iš jo išseiti“. Reiškia Arbatovas jau 1989 m. viešai pripažino, kad Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą, o Putinas dar vis suka politinę uodegą.

Man teko, deja, pergyventi pirmąją okupaciją nuo pirmos iki paskutinės dienos. Tik vėliau, apsidairęs geopolitinėje arenoje, priėjau išvados, kad 1940-ųjų metų Baltijos kraštų okupacija buvo didžiojo komunistų plano - pasaulio valdžios užgrobimo - pirmas žingsnis. Antras, kaip okupa-

cijos meto politrukai mūsų karininkams aiškino Ribentropo-Molotovo paktą ir netikėtą nacių ir sovietų bičiulystę, buvo visos Europos užkariavimas. Anot jų - „genijus Stalinas“ žinojo, kad nuo karo nukraujavusi ir pavargusi Europa pakvies Raudonąją Armiją atnešti Europon taiką. O kai raudonoji vėliava suplevėsuos virš Europos sostinių, vyks trečioji fazė: „SSRS ruošis paskutiniam šuoliui per Atlantą“. Atseit - sunaikins Ameriką ir taip užvaldys pasaulį. Tad 1940-ųjų metų okupacija nebuvo tik šiaip sau agresija prieš kaimynus. Pamačius apgailėtinais skurdžią okupanto kareivių ir vėliau atvykusių „katiušų“ vaizdą ir patyrus kaip jie Lietuvą staiga apkrėtė blakėmis, kilo klausimas, kaip ilgai komunistams truktų nuskurdinti ir apiblakinti visą pasaulį? O kokių ekonomikos lygiu džiaugėsi sovietai?

Daug ką sakė ir tai, kad subrendęs vyras, Raudonosios Armijos majoras, vos nusipirkęs, matyt nuo vaikystės išsvajotą, dviratį, čia pat prie parduotuvės Laisvės Alėjos šaligatvyje bandė mokytis juo važiuoti.

Prie materialinio okupuotos tautos apiplėšimo prisidėjo dar neregėtas dvasinis išprievartavimas. Tam pradžią davė vadinamojo „liaudies seimo“ rinkimų cirkas.

Kitu atveju aš pats jaučiau dvasinį išprievartavimą. Įpusėjus trėmimo savaitei buvo bandoma nuraminti pavergtą tautą ir tuo pat metu išprievartauti ją dvasiniai. Darbovietėje sušauktame mitinge buvo aiškinama, kad vyksta valstybės valymas. Esą ištremiami arkliavagiai, prostitutės, liaudies išnaudotojai ir kitokie nusikaltėliai. Ir po to buvome pakviesti padėkoti „tėvui“ (ir t.t.) Stalinui už valstybės išvalymą. Nebuvau herojumi, tad su visais atsistoju ir ploju, kol aiškūs šnipai davė ženklą sėstis. Nors su žmona buvome dėl atsargos iš anksto susikrovę daiktus, jei pasibels trėmėjai ir į mūsų duris. Tai draskė žmonių savigarbą. Tad stebėtina, kad net po 50 metų fizinio ir dvasinio tautos prievartavimo, savigarbos niokojimo tai šen tai ten yra išlikę tiek dvasiniai stiprių įvairaus amžiaus tautiečių. Tik bereikia, kad jie pradėtų organizuotis veiklai.

1941 m. birželio 14 dieną tautą pritrenkė pirmieji vyrų, moterų, vaikų, kūdikių, senelių, ligonių grūdimai į gyvulinius vagonus ir dargi atskiriant vyrus nuo šeimų.

Pasirodė, kad net gyvendami šalia sovietinio Gulago sistemos mes apie ją mažai žinojome. Nežinojome ir komunizmo tikrovės. Nežinojo net kai kurie už valstybės ir tautos saugumą atsakingi žmonės. Nežinojome apie didžiojo melo akiplėšiškumą.

Šiandien raudonojo melo begėdiškumo pavyzdžiu yra „savanoriško“ Lietuvos įsijungimo į SSRS didysis melas. Pagal tarptautinės teisės supratimą svetimos kariuomenės įvedimas, dargi po ultimatumo, yra aiški okupacija. Jei būtų tariama, kad karinis nesipriešinimas Stalino agresijai šiandien padaro jo okupuotus kraštus Maskvos nuosavybe, išeitų, kad visos Europos valstybės, kurios kariniai nesipriešino Hitlerio agresijai ir buvo jo okupuotos, šiandien yra Berlyno nuosavybė. Tik liktų klausimas - kas su tomis valstybėmis, kurios buvo abiejų okupuotos?

Dažnai primenama „vienas kraujo lašas“. Du istorikai - prof. Antanas Tyla ir prof. Algimantas Liekis - neseniai paskelbė šurpią statistiką: milijoniškos Sovietų žemės ir oro pajėgos buvo išdėstytos Lietuvos pasienyje tautos sunaikinimui. Net desantininkams buvo įsakyta lietuvių žudyti durtuvais, kad išvengus triukšmo. Tad klausimas buvo ne apie „vieną kraujo lašą“. Jis buvo pralietas: agresoriai kardais užkapojo vieną pasienietį, apie ką ir mes tylime.

Manyčiau, kad okupacijų minėjimai turėtų būti ne tik liūdėsio ir vilties dienomis, o dienomis ryžto. Jau gana viltis, kad kas nors atliks už mus mūsų pareigą. Metas ryžtingai stoti kovon prieš didįjį melą, kurio debesy dar dangsto mūsų vyriausybę, o iš pasaulio valstybių reikalauti Antrojo Niurnbergo teismo. Yra daug pagrindo ryžtingai kovai už tiesą ir laisvę. Kovokime žuvusiųjų kovotojų kovą. Naudokimės laisve - laisvei apginti. Lietuvai padėsime būdami politiniai apsišvietę ir skleidami piliečiams svarbias žinias savoje aplinkoje. Niekas kitas negali už mus atlikti mūsų pareigą.